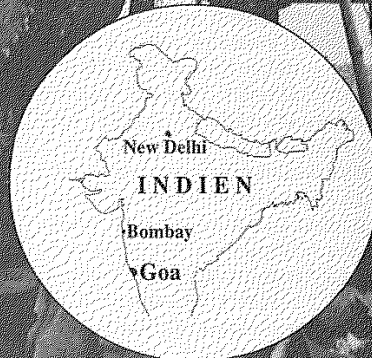
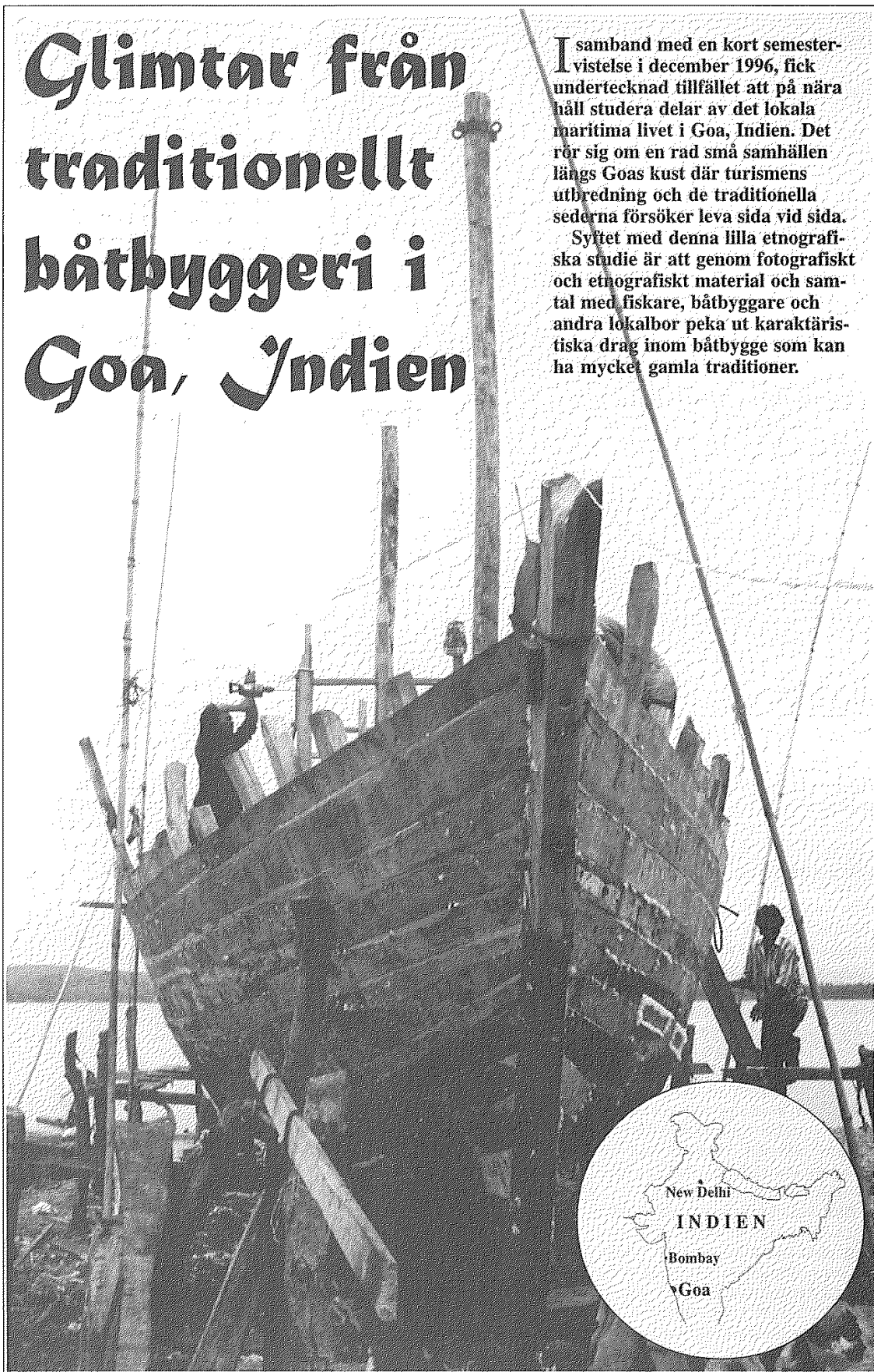

Glimtar från traditionellt båtbyggeri i Goa, Indien

I samband med en kort semestervistelse i december 1996, fick undertecknad tillfället att på nära håll studera delar av det lokala maritima livet i Goa, Indien. Det rör sig om en rad små samhällen längs Goas kust där turismens utbredning och de traditionella sederna försöker leva sida vid sida.

Syftet med denna lilla etnografiska studie är att genom fotografiskt och etnografiskt material och samtal med fiskare, båtbyggare och andra lokalbor peka ut karaktäristiska drag inom båtbygge som kan ha mycket gamla traditioner.

TEXT OCH FOTON AV
JOHAN ROQUE

Goa är en region som ligger på Indiens västkust. Numera är denna turismens paradys mera känd för sina strandhotell, marknader, restauranger och beachparties. Bland det färgglada och rörliga livet upptäcker man att vissa företeelser bevarat sina traditioner. Hantverkare, hus- och båtbyggare, fiskare och jordbrukare använder alla metoder som påminner om det förflutna.

Tyvårr tycks turismens framfart sakta men säkert trycka undan traditionerna till förmån för modern utveckling och turismens behov. Vi har till exempel moderna hotell med västerländsk anpassning som byggs överallt och traditionellt byggda fiskebåtar som utrustas med utombordsmotorer för att ta med turisterna ut på delfinsafari. Det är fascinerande om inte skrämmande att se hur gamla traditioner ibland lever i symbios med den moderna utvecklingen.

Utriggare med utombordare

För Goa har fisket i alla tider varit den främsta livsnäringen och det är förmodligen mycket tack vare den som vissa traditionella drag, kanske tusenåriga, fortfarande lever inom fiske och båtbyggeri. Det var en solig eftermiddag som jag satt på stranden och iakttog en grupp fiskare i färd med att skjuta en fiskebåt ut i vattnet från strandkanten. Båten var en utriggare i trä byggd helt i syteknik. Skrovet bestod av en urholkad stock som botten, utan på vilken två långsgående rader av breda bord hade sytts fast i kant. På båtens styrbordssida hade en utliggare knutits fast med rep. Båten var bland annat utrustad med fiskenät, träåror, flöten, ankare och en utombordsmotor i aktern. Bortsett från den sistnämnda detaljen undrade jag över hur mycket av det som skedde verkligen skilde sig från forna tiders vanor. När de tre fiskarna äntligen lyckats skjuta ut båten i vattnet, hoppade de i och började en mödosam rodd över de svalande vågorna, ut mot havet. Vågornas svall var tillräckligt kraftiga för att utombordsmotorn inte

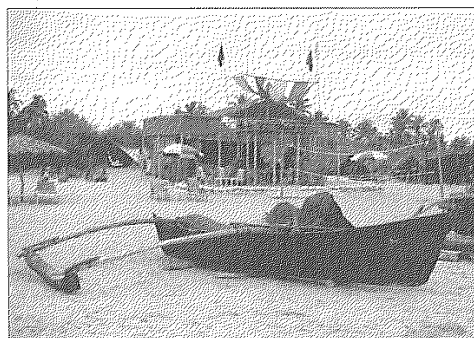
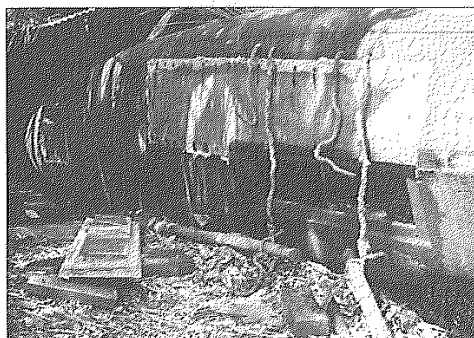
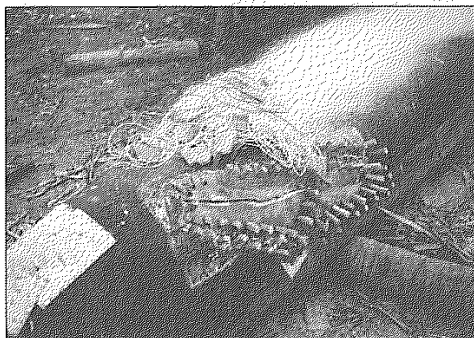
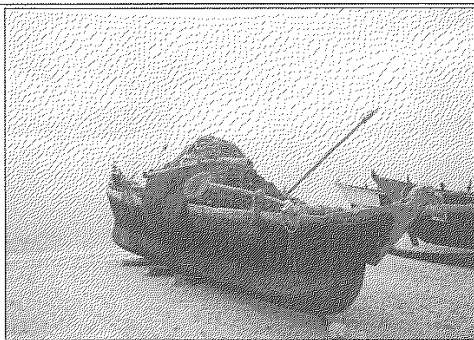
*Utriggare av den typ som beskrivs i inledningen. Urholkad stam i botten, fiskenät och träåror.
Ort: Calangute.*

*Misslyckad lagning av stockbåt. Lagningen med båtplattan togs bort och man återgick till den traditionella metoden som inte heller fungerade i det här fallet. När träkilarna slagits in i sömhålen sågades eller högs de av.
Ort: Chapora byggplats.*

*Utriggare under reparation. Repen används för att hålla plankorna på plats medan de pluggas fast.
Ort: Båtbyggerplatsen i Betim.*

*Mindre utriggare byggd av urholkad stam och en rad fastsydda bord. I bakgrunden syns en strandrestaurang och en rad fiskarhyddor.
Ort: Calangute.*

*Lagning av en stockbåt.
Ort: Båtbyggerplatsen i Betim.*

Större öppen båt med raka stävar och byggd helt i syteknik.
Ort. Båtbyggerplatsen i Chapora.

kunde användas förrän de rott ut cirka hundra meter från stranden. Där var vattnet fritt från brytande vågor. Väl ute på lugnare vatten, för utriggaren iväg likt en modern liten motorbåt. På flera ställen längs Goas kust kan man se långa rader av utriggare, en del rustas upp medan andra är beredda att tas i bruk. Lyckligtvis var inte alla båtar utrustade med utombordare. De flesta utriggarna längs stranden tillhörde strandrestaurangerna. Varje restaurang hade sina egna fiskare och alltid serverades färsk fisk på menyn. Övriga båtar ägdes av självförsörjande fiskare. Jag bestämde mig för att ta en närmare titt på båtarna och fråga en äldre fiskare om var man kunde få se båtbyggare bygga sådana båtar. Fiskaren, som var i färd med att stryka tjära över sin båt, verkade till en början inte alls tjänstvillig men när jag väl hade erbjudit lite baksheesh (dricks) kunde han både tala engelska och med glädje upplysa mig om två närliggande båtbyggerplatser. Den ena låg i Chapora och den andra i Betim.

Chapora

Chapora är en liten by som ligger väl dold under palmträden vid Goas norra kust. En smal och slingrig asfalterad väg ledde fram till byns fiskehamn som låg djupt inne i en vik, väl skyddad mot havets vågor. Intill betongbryggan och ute i viken låg flera fiskefartyg förtöjda och ankrade tillsam-

mans med ett flertal stockbåtar och andra småbåtar. Eftersom bryggan inte hade tillräckligt med utrymme för alla fiskefartyg tvingades en del fiskare ankra mitt ute i viken på djupare vatten och ta sig till och från stranden med hjälp av stockbåtarna. Ån en gång märker man hur tradition och modern utveckling förts samman. Den naturliga viken var för grund för de djupgående båtarna och därför förblev stockbåtarna nödvändiga att använda.

Ett stenkast från bryggan, på stranden, låg båtbyggerplatsen. Ett stort antal fartyg hade dragits upp på stranden, en del reparerades, andra hade plockats på sina bästa delar och övergivits. Där låg även utspridda stockbåtar och öppna plankbåtar i olika former och storlekar. De som skulle förvaras och skyddas från sol och regn hade fått var sin takkonstruktion gjord av vävda palmblad, slanor och pålar. Överallt på arbetsplatsen låg mängder av träbitar, spik, oljefläckar, fruktavfall, flisor, stockar, etc.

En och annan helig ko strövade fritt omkring och letade efter ätbara fruktrester som båtbyggarna slängt ifrån sig. Mitt i denna till synes sorgliga båtplats fanns en grupp båtbyggare som livade upp tillvaron med att bygga ett helt nytt fiskefartyg. Det färska träets ljusbruna och något gula färg hade en bländande effekt i kontrast mot de andra fartygens mörka färger. På marken intill fartyget satt tre båtbyggare i färd med att tälja fram ett stort antal träkilar. I hopp om att få lite information om platsen och bygget, gick jag fram till dem och inledde en konversation. Tyvärr var deras kunskaper i engelska så begränsade att svaren på mina frågor blev antingen helt obegripliga eller väldigt kortfattade. Till slut strövade jag omkring själv på jakt efter intressanta etnografiska detaljer. Den information jag lyckades få fram under samtalet med båtbyggarna var att fartyget byggdes med allt tillgängligt trämaterial, bland annat mangoträ. Tätningsmaterialet bestod av tjära och ull. Underredet och några bord hade återanvänts från ett tidigare sjöodugligt fartyg. Timret sågades och högs till för hand och borden bultades fast mot spanten. Den stora mängd träkilar som de

täljde fram var avsedda för sjötullens träfartyg som var ankrat längre ut i viken. Där väntade det på att bli uppdraget på land för att repareras.

Tyvärr fanns där inga utriggare av den typ som hade observerats tidigare men förhoppningen om att hitta sådana i Betim var stor. Här i Chapora byggdes och reparerades främst motorfartyg, stockbåtar och andra typer av båtar men några utriggare kunde man inte se. Däremot fanns det en båt som verkade ha byggts enligt traditionella anor. Det var en något sliten och öppen träbåt, cirka tio meter lång med raka för- och akterstävar och byggd helt i syteknik. De breda borden hade sytts fast kant i kant och sömhålen fyllts igen med träkilar. Båten låg upprest på land, vilande på liggande stockar under ett tak av vävda palmblad.

Betim

Betim ligger också i norra Goa, vid en älvstrand nära kusten, norr om huvudstaden Panjim. Bland strandbebyggelsen låg båtbyggerplatsen väl gömd under en stor hydda byggd av pålar, slanor och med väggar och tak gjorda av vävda palmblad. I anslutning till hyddan låg båtbyggarnas timmerupplag. Där kunde man se en stor mängd stockar, plankor och grenar av olika träarter.

Väl inne i hyddan möttes jag av ett kolsvart mörker men när synen väl acklimatiserat sig kunde jag se ett tiotal utriggare och stockbåtar. En del reparerades, andra var helt nybyggda. Två öppna och vänliga båtbyggare erbjöd sig att visa mig runt. En lärning som talade lite engelska berättade att de flesta båtar här byggdes i mangoträ eftersom det var det mest lättillgängliga materialet i trakten. Teak var förstas ett tåligare material men inte lika vanligt eftersom det inte fanns så gott om teak i området.

Alla båtar reparerades och byggdes enligt sytekniken och tätningsmaterialet bestod även här av tjära och ull.

Litteraturtips i ämnet sydda båtar i Asien och Afrika

A.H.J. PRINS. 1986. A Handbook of Sewn Boats.